

Tiedon merkitys sopimisessa – esimerkkinä tuulivoimarakentaminen poronhoitoalueella

Erikoistutkija Mikko Jokinen

Poro- ja kalapäivät 2024 | Ylläs 27.8.2024

Porotuuli-hanke

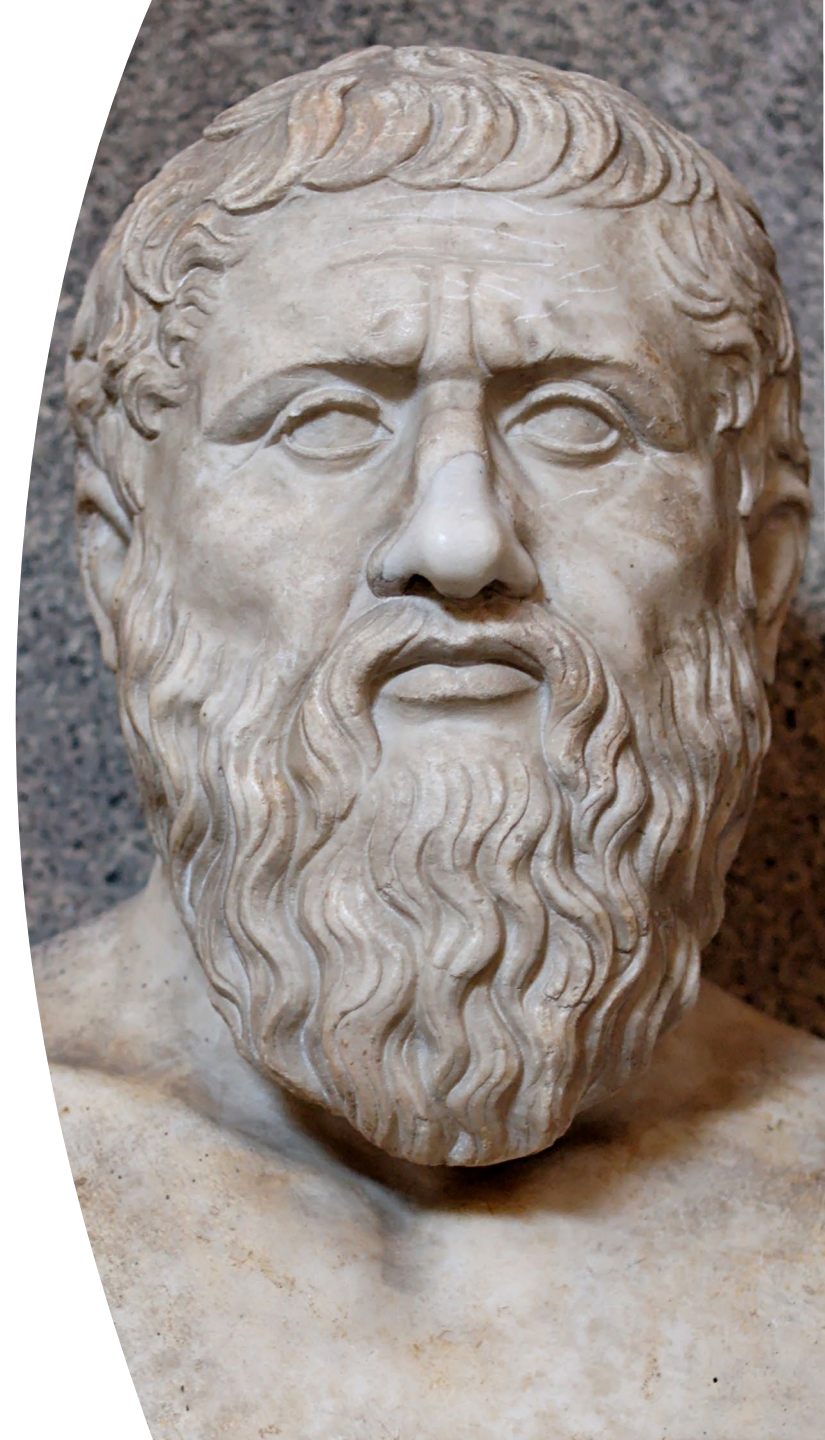
- Tutkii, miten tuulivoimarakentamista voidaan **suunnitella ja tehdä** poronhoitoalueella sosiaalisesti ja kulttuurisesti **kestävästi**.
- Tavoitteena poronhoitoon kohdistuvien haittojen minimoiminen, **reilujen** ja **oikeudenmukaisten** suunnitteluprosessien kehittäminen sekä maankäyttökongfliktien ennakkollinen ehkäiseminen.
- Tutkii, millä toimilla tuulivoima-alan ja porotalouden välistä **luottamusta ja tiedonvaihtoa voidaan parantaa** ja mitkä ovat tuulivoimarakentamisen yhteiskunnallisen kestävyysen ehdot.
- Tavoitteena on myös määritellä **parhaita käytäntöjä** tuulivoimalalle poronhoitoalueella.
- **Luken** ja **Syken yhteishanke**, päärahoittaja Lapin ELY-keskus.
- Kolme tuuli- ja aurinkovoimaan liittyvää **tapaustutkimusta** Oijärven, Timisjärven ja Tolvan paliskunnissa.

Mitä on tieto?

Tieto on enemmän kuin pelkkä informaatio tai data

- Hyvin perusteltu tosi käsitys (uskomus) – Platon.
- Tieto on enemmän kuin pelkkä informaatio tai data.
- Informaatio itsessään ei välttämättä sisällä ymmärrystä tai merkitystä, vaan se on perusta, josta tietoa voidaan muodostaa.
- Pohjautuu empiriaan eli havaintoihin, mittaamiseen ja kokemukseen.

Tieto on ymmärrystä ja järjestäytynyttä informaatiota

- Tieto on ymmärrystä, joka perustuu havaintoihin, kokemuksiin, tutkimuksiin tai oppimiseen.
- Tieto on järjestäytynyttä informaatiota, joka on jäsennelty ja tulkittu siten, että se antaa merkityksellistä ja hyödyllistä ymmärrystä jostain asiasta.
- Osa päätöksentekoa ja ongelmanratkaisua, koska se antaa meille mahdollisuuden ennakoida seurauksia ja toimia tarkoituksenmukaisesti.
- Tieto on keskeinen osa tiedettä, koulutusta ja kulttuuria.
- "Valtaa". Tiedon hallinta mahdollistaa valta-aseman niihin, joilla sitä ei ole.

**Miten tieteellinen tieto eroaa
perinteisestä tai kokemusperäisestä?**

1. Lähteet ja alkuperä

Tieteellinen tieto

- Kehittyy systemaattisen tutkimuksen, kokeiden ja havaintojen kautta, usein kontrolloiduissa ympäristöissä.
- On universaalia ja sitä tuotetaan globaalisti, eri tieteenaloilla.

Perinteinen tieto

- Kehittyy pitkän ajan kuluessa yhteisöjen kokemuksista, käytännöistä ja havainnoista, jotka siirtyvät sukupolvelta toiselle.
- On paikallista ja sidoksissa tiettyyn kulttuuriseen ja ekologiseen kontekstiin.

2. Menetelmät

Tieteellinen tieto

- Käyttää tieteellistä menetelmää, joka sisältää hypoteesien asettamisen, kokeilun, datan keräämisen ja tulosten analysoinnin.
- Tavoittelee objektiivisuutta ja toistettavuutta; tulosten tulee olla riippumattomasti varmennettavissa.

Perinteinen tieto

- Perustuu kokemukseen, havaintoihin ja käytännön kautta saatuihin tietoihin, jotka liittyvät elinympäristöön ja kulttuuriin.

3. Validointi ja todentaminen

Tieteellinen tieto

- Varmennetaan vertaisarvioinnin, kokeiden toistettavuuden ja empiiristen todisteiden avulla.
- Tietoa tarkistetaan ja päivitetään jatkuvasti uuden tutkimuksen perusteella.
- On falsifioitavissa eli osoitettavissa vääräksi.

Perinteinen tieto

- Validointi perustuu käytännön menestykseen ja tiedon soveltuvuuteen yhteisön arjessa.
- Sisältää usein henkisiä ja uskonnollisia elementtejä, joita ei aina voida mitata tai todistaa tieteellisin menetelmin
- Falsifiointi?

Tuomalla tieteellistä ja perinteistä tietoa yhteen on mahdollista rakentaa **kokonaisvaltaisempaa kuvaa maailmasta** ja **tarkistaa** aiempia **käsityksiä todellisuudesta** (*two-eyed seeing*). Vakiintuneita käytäntöjä yhdistää näitä tiedon lajeja ei kuitenkaan ole ja asiaa ollaan vasta opettelemassa.

Tiedon merkitys ympäristökonflikteissa

- **Tiedon hallinta**, sen luonne ja välittyminen on keskeisessä asemassa.
- **Tieteellinen tieto** on paikallista tietoa **yleispätevämpää**, mutta monesti luonnonvarojen paikallisesta tilasta, kuten yksittäisen järven tai vesistöalueen kalakannoista, on tarjolla lähinnä paikallista tietoa. Tieteellisen tiedon tuottaminen on hidasta ja usein kallista.
- Kiistan osapuolilla **ei monesti ole yhtäläisiä resursseja tuottaa tietoa** kiistan perusongelmiin.
- Tiedonlajien **vaihtaminen ja vuoropuhelu** on keskeistä konfliktinhallinnassa. Tärkeä kysymys on usein myös se, kuka tietoa voi tuottaa ja kenen tieto läpäisee hallintaprosessin.
- Kiistoissa usein kamppaillaan siitä kenen tieto on **pätevää** ja **luotettavaa**.
- Jos osapuolet eivät ole samaa mieltä edes faktoista (tiedosta), konfliktin hallinta ja sovittelu on vaikeaa.

Kyselyn, haastattelujen ja työpajojen tuloksia

Kysely tuulivoimayhtiöille poronhoitoalueella

- Kysely tehtiin 26 yhtiölle. Samalta yhtiöltä on voinut tulla useampi vastaus.
- Vastaajien määrä 18.
- Suomen tuulivoimayhdistykseltä saatujen tietojen mukaan 62 hanketta poronhoitoalueella (Tammikuu 2024). Samalla yhtiöllä voi olla useampi hanke.

Valitkaa vaihtoehtoista kolme tärkeintä tekijää, jotka mahdollistavat tuulivoimatuotannon ja poronhoidon intressien ja tarpeiden yhteensovittamisen ilman konflikteja.

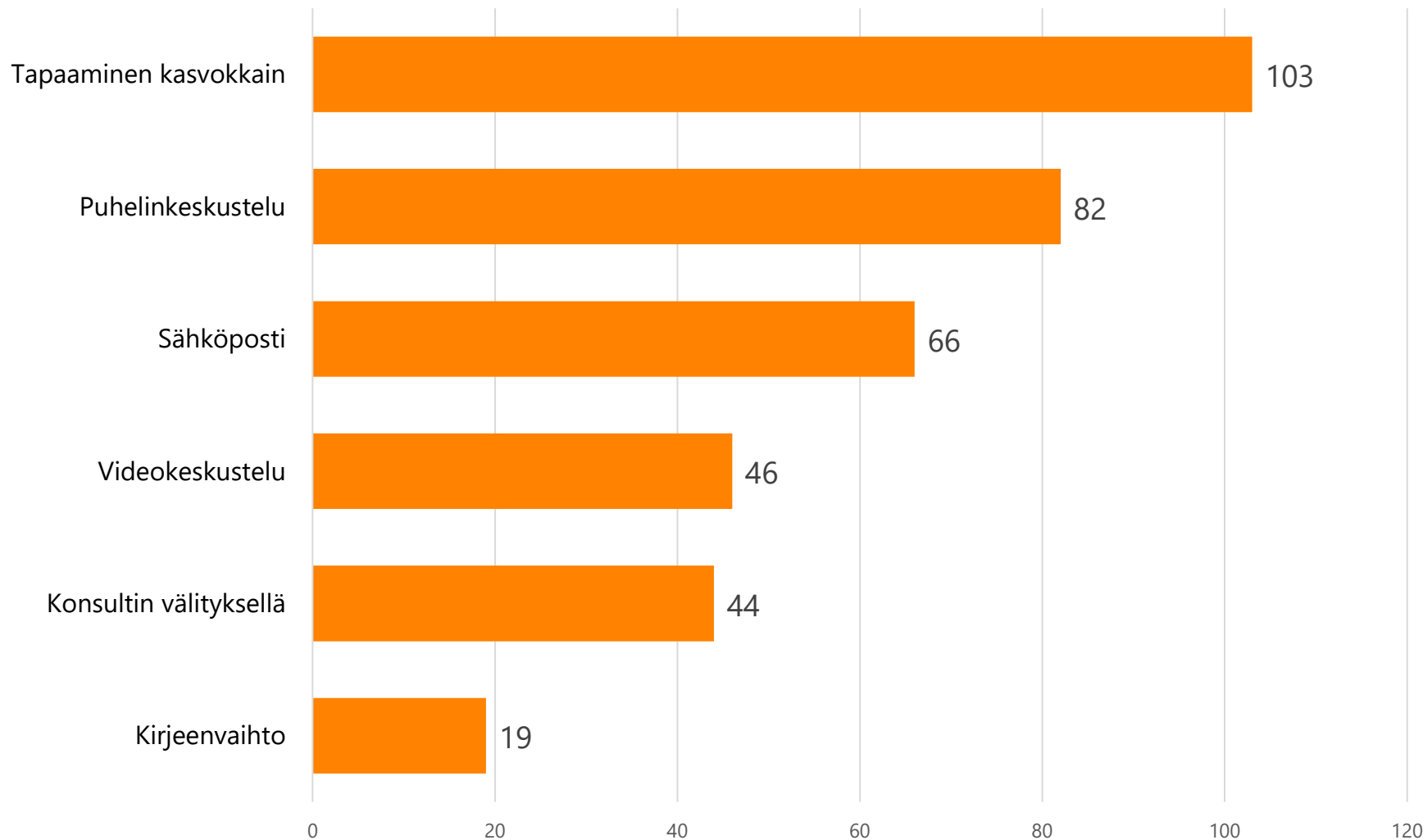

Vastaajien määrä: 18

Pisteytys:

1. sijasta tapa sai 3 pistettä
2. sijasta 2 pistettä
3. sijasta 1 pistettä

Merkitkää paremmuusjärjestykseen mikä teistä on osoittautunut parhaaksi tavaksi kommunikoida paliskunnan ja poronhoitajien kanssa.

Vastaajien määrä: 18

Tehtävänanto: merkitse kuusi tapaa paremmuusjärjestykseen.

Pisteytys:

1. sijasta tapa sai 6 pistettä
2. sijasta 5 pistettä
3. sijasta 4 pistettä jne.

Haastatteluissa ja työpajoissa esiin nousseet asiat

- POROTUULI-hankkeessa on haastateltu paliskuntien ja tuulivoimayhtiöiden toimijoita. Käsityksiä kestävästä ja oikeudenmukaisesta sopimisesta ja suunnittelusta on kerätty myös työpajoissa. Nostoja:
 1. **Tietoa** (tutkittua ja kokemusperäistä) tuulivoimaloiden ja sen infran vaikutuksesta poroon ja poronhoitotyöhön on **liian vähän**.
 2. Tiedon **yleistettävyys** on epäselvää. Missä määrin yhdessä paikassa poroista tehtyjen havaintojen perusteella voidaan tehdä yleistyksiä?
 3. Tietoa samanaikaisten hankkeiden ja maankäyttömuotojen **yhteisvaikutuksista** puuttuu.
 4. Millainen **asema** poronhoitajien **kokemusperäiselle** tiedolle voidaan antaa ja voidaanko sitä pitää pätevänä esimerkiksi kompensatoneuvotteluissa?

Yhteensovittamista edistää ja konflikteja ehkäisee

- **Varhainen yhteydenotto ja kommunikaatio** yhtiön ja paliskunnan välillä.
- **Spatiaaliset ja fyysiset tekijät.** Jos **myllyjen määrä ja sijoittelu** on vaikea paliskunnan porotöiden kannalta, hyväkään kommunikaatio ei välttämättä auta.
- **Kulttuurisensitiivisyys.** Osapuolten toimintatavat ja kulttuuri eivät aina kohtaa. Poronhoito, käytänteet ja tapakulttuuri saattavat olla hanketoimijalle vieraita. On tärkeää, että yhtiöt aidosti jalkautuvat ja kohtaavat poroelinkeinon ja poronhoitajat.
- Hyvä **henkilökemia.** Toimivat suunnittelujärjestelmät ovat tärkeitä, mutta viime kädessä ihmisten välinen vuorovaikutus on ratkaisevaa.
- **Tiedon jakaminen.** Toisinaan osapuolet kokevat, että tietoa pantataan eikä yhteydenottoihin reagoida tarkoituksellisesti → poteroituminen.
- **Vaikutusten ja kompensatioiden** parhaaseen **tietoon pohjautuva** arviointi.

Yhteisvaikutusten arviointi ja hallinta tärkeää

- On mahdollista, että tuulipuistoilla on **paliskuntarajat ylittäviä vaikutuksia** poronhoitoon.
- Paliskunnassa saattaa olla toiminnassa ja suunnitteilla **useita tuuli- ja aurinkovoimahankkeita**. Paliskunta joutuu arvioimaan usein puutteellisin resurssein yhteisvaikutuksia, mutta hanketoimijat ja viranomaiset keskittyvät yksittäisen hankkeen vaikutusten arviointiin → **kokonaiskuvan ja –hallinnan puute**.
- Paliskunnalla hankala tilanne, joutuu kohtaamaan kokonaisvaikutukset, mutta **neuvottelut, sopimiset ja kompensatiot käydään yksittäisten yhtiöiden kanssa**.
- **Tietoa** yhteisvaikutuksista **ei juuri ole!**

Tietoon tukeutuen kohti parempaa sopimista ja päätöksentekoa

- Puuttuvan tai väärän tiedon kanssa harvoin syntyy hyviä päätöksiä.
- Tietoa pitää osata prosessoida ja hyödyntää neuvottelemalla. Siitä, miten asiat ovat, ei voi tehdä johtopäätöstä, miten asioiden tulisi olla. (Humen giljotiini).
- Viimekädessä päätökset perustuvat valintoihin, joita tiedon lisäksi ohjaavat yksilöiden ja yhteisöjen jakamat arvostukset, uskomukset, tunteet, intressit, hyödyntävoittelu ja kulttuurinen tausta.
- Näiden lähtökohtien tunnistaminen – *tietäminen* – parantaa mahdollisuuksia onnistua tuulivoimatuotannon hyvässä suunnittelussa ja sopimisessa.

David Hume 1711-1776

© Luke

Kiitos mielenkiinnosta.

Kuva: Mauri Kuru

luke.fi